

University of Groningen

Doofheid en sport

Visscher, Christiaan

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version

Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:

2000

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Visscher, C. (2000). Doofheid en sport: over de betekenis van doof zijn voor sportprestaties, lichamelijke fitheid, sportieve competentie en sociale acceptatie. s.n.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

SAMENVATTING

De uitspraak: “Die jongens zijn nu wel doof, maar daarom hoeven ze toch niet minder te zijn in sport”, heb ik meerdere malen gehoord. De problemen die dove mensen hebben bij deelname aan spel en sport liggen niet zo voor de hand, omdat doofheid een onzichtbare beperking is. Bij doofheid denk je niet zo snel aan de mogelijke invloed hiervan op de ontwikkeling van sportieve vaardigheden en sportprestaties. Toch brengt doof zijn vele extra problemen met zich mee, zeker ook bij deelname aan spel en sport.

In dit proefschrift gaat het vooral om de vraag op welke wijze doof zijn van invloed is op sportprestaties, op lichamelijke fitheid, op sportieve competentie en sociale acceptatie. Daarnaast is onderzocht in welke mate een programma van outdooractiviteiten van invloed is op de sportieve competentie en sociale acceptatie van dove jongeren?”

In hoofdstuk 1 en 2 komt aan bod dat ieder kind, dus ook ieder doof kind, van nature de behoefte heeft om effectief met zijn omgeving om te gaan en streeft naar competentie. De beleving van het eigen kunnen op sportief gebied, de sportieve competentie, en op sociaal gebied, de sociale acceptatie, wordt positief beïnvloed door succeservaringen en negatief door faalervaringen bij deelname aan spel- en sportactiviteiten. Succeservaringen hangen mede samen met de mate van beheersing van motorische en sportspecifieke vaardigheden. De ontwikkeling van motorische eigenschappen en de beheersing van motorische en sportspecifieke vaardigheden worden negatief beïnvloed door defecten in het vestibulaire systeem en door het missen van auditieve informatie en auditieve feedback. Daarnaast doen zich (grote) communicatieve en sociale problemen voor bij deelname aan sport en spelactiviteiten door dove kinderen en jongeren samen met horende leeftijdgenoten, die wederzijds onbegrip en onzekerheid met zich meebrengen. In de georganiseerde sport komen deze problemen ook duidelijk tot uiting in de relatie trainer-sporter, in het niet begrijpen van verbale informatie en in het niet naar behoren reageren door dove sporters. Een sportloopbaan, en daarmee de beïnvloeding van

sportprestaties, lichamelijke fitheid, sportieve competentie en sociale acceptatie, ontwikkelt zich in de interactie tussen persoon en omgeving. De verschillen tussen sporters worden beïnvloed door een aantal cultureel-maatschappelijke kenmerken, maar vooral door de directe omgeving. De mate waarin ouders, vrienden, leerkrachten en trainers belang hechten aan goed zijn in sport, de kinderen en jongeren optimale uitdagingen bieden en voor goede en positieve ondersteuning zorgen, speelt een grote rol. De verwachting is dat de genoemde problemen ertoe leiden dat dove kinderen en jongeren eerder afhaken bij spel- en sportactiviteiten, minder deelnemen aan trainingen en wedstrijden en bij deze activiteiten minder worden uitgedaagd en aangezet om zo goed mogelijk te zijn.

Hoofdstuk 3 gaat over onderzoek dat is uitgevoerd om de invloed van doof zijn op sportprestaties te meten. Met 11 bondscoaches van nationale selecties van een dovensport is een interview gehouden en door 269 dove sporters, 79 selectieleden en 190 niet-selectieleden, is een vragenlijst ingevuld. Selectiesporters hebben volgens de bondscoaches vooral problemen met balans en reactiesnelheid, die tot uiting komen in de uitvoering van vele motorische en sportspecifieke vaardigheden. Volgens dove sporters zijn communicatieve en sociale problemen negatief van invloed op deelname aan trainingen en wedstrijden in de horende sport. Daarnaast zeggen zij dat sportprestaties in de dovensport worden beïnvloed door de geringe sportmogelijkheden en de matige organisatie van de dovensport en het matige belang dat wordt gehecht aan prestaties. Verschillen in sportprestaties tussen dove selectiesporters en niet-selectiesporters hangen enerzijds samen met verschillen in frequentie van trainingen en anderzijds met verschillen in steun van ouders en in het belang dat ouders, vrienden en trainers hechten aan goed zijn in sport. Daarnaast schatten selectiesporters, in vergelijking met niet-selectiesporters, zichzelf significant hoger in op de motorische eigenschappen snelheid en dynamische balans en op de mentale eigenschappen zelfvertrouwen, concentratievermogen, doorzettingsvermogen en motivatie. Verschillen tussen dove sporters on-

derling lijken niet samen te hangen met de mate van hoorverlies, deze is gemiddeld voor beide groepen groter dan 90dB.

In hoofdstuk 4 wordt onderzoek beschreven naar de lichamelijke fitheid van dove jongeren, van slechthorende jongeren (SH) en van jongeren met ernstige spraak-taalmoeilijkheden (ESM). Voor de testafname bij dove en slechthorende jongeren is het protocol aangepast. Alle testonderdelen worden met behulp van visuele ondersteuning uitgelegd en bijvoorbeeld bij het meten van het aerobisch uithoudingsvermogen met de shuttle-run test geldt dat de piepjes die via het cassettebandje worden weergegeven tegelijkertijd door een lichtsignaal worden getoond en dat het aantal gelopen trappen met bordjes wordt aangegeven. Aan het onderzoek hebben 55 dove jongeren, 45 SH-jongeren en 35 ESM-jongeren meegedaan. De lichamelijke fitheid van dove jongeren is minder dan van horende leeftijdgenoten. Op de componenten uithoudingsvermogen, loopsnelheid, armsnelheid, explosieve kracht, duurkracht, krachtuithoudingsvermogen, statische balans en dynamische balans scoren dove jongeren significant slechter dan horende leeftijdgenoten. Wat betreft lenigheid verschillen dove jongens niet van horende jongens maar dove meisjes zijn minder lenig dan horende meisjes. De lichamelijke fitheid van dove jongeren is vergelijkbaar met die van SH-jongeren en ESM-jongeren, alleen op het onderdeel statische balans scoren dove jongeren slechter dan SH-jongeren en ESM-jongeren.

In hoofdstuk 5 is het onderzoek beschreven dat is uitgevoerd bij 42 dove jongeren, bij 80 SH-jongeren en ESM-jongeren en bij 144 horende jongeren om de sportieve competentie en sociale acceptatie te meten. Daarnaast is onderzocht in welke mate sportdeelname van invloed is op de sportieve competentie en sociale acceptatie. Sportieve competentie en sociale acceptatie zijn gemeten met de betreffende subschalen van de CompetentieBelevingsSchaal voor Kinderen (CBSK). Van de CBSK is aangepaste versie gemaakt die met hulp van dove volwassenen en deskundigen van het doveninstituut is omgezet in een gebarentaalversie. Deze gebarentaalversie is afgenomen bij de dove jongeren.

Bij de CBSK hoort ook een vragenlijst voor de leerkracht.

De sportieve competentie en sociale acceptatie van dove jongeren is minder dan van horende leeftijdgenoten. Dove jongeren verschillen wat betreft sportieve competentie niet van SH-jongeren maar wel, in negatieve zin, van ESM-jongeren. De sociale acceptatie van dove jongeren verschilt niet van de groep SH-jongeren en ook niet van de groep ESM-jongeren. Dove jongeren die lid zijn van een sportvereniging hebben een hogere sportieve competentie en sociale acceptatie dan jongeren die geen lid zijn van een sportvereniging. Het oordeel van leerkrachten en andere begeleiders over de sportieve competentie en sociale acceptatie van de leerlingen is significant lager dan het oordeel van de leerlingen zelf.

Hoofdstuk 6 gaat over de ontwikkeling en uitvoering van een programma van sportieve outdooractiviteiten. Het ontwikkelde programma is drie jaar achtereen met verschillende groepen dove jongeren, in totaal 20, uitgevoerd. Wekelijks werd een activiteit ondernomen van circa 2,5 uur met daarna circa 0,5 uur een gezamenlijke evaluatie. De activiteiten waren o.a. boogschieten, kanovaren, mountainbiken, opdrachtentocht, vlot bouwen, hindernisbaan, wandklimmen en duiken. Het programma werd afgesloten met een tweedaagse survival waarbij alle genoemde activiteiten opnieuw aan bod kwamen. De leiding van het programma was in handen van een horende sportinstructeur en een dove volwassene.

De vraagstellingen met betrekking tot het uitgevoerde onderzoek luiden:

1. Hoe werkt het programma en hoe werken de verschillende onderdelen op de succeservaring van de deelnemers?
2. In welke mate is er sprake van een toename van de sportieve competentie en van de sociale acceptatie bij de deelnemers aan het programma?

De verwachting was dat het programma vooral zou leiden tot succeservaringen en een positief effect zou hebben op sociale acceptatie en sportieve competentie door onderdelen die spannend en uitdagend zijn, een beroep doen op samenwerking, dwingen tot het oplossen van problemen en tot het zelfstandig maken van keuzes. Vrijwel alle deelnemers hebben hoog gescoord op vragen

over de mate waarin het programma en de verschillende onderdelen deze factoren bevatten. Daarnaast geven zij aan een grote mate van succeservaring te hebben opgedaan. De mate van sociale steun en vooral de rol van de dove volwassenen zijn als positief beoordeeld.

Uit de afgenomen vragenlijsten blijkt dat het programma een significant positieve invloed heeft op de sociale acceptatie van de deelnemende jongeren, zowel op korte termijn (direct na afloop van het programma), als op langere termijn (drie maanden na afloop van het programma). Het programma heeft voor jongens een positieve invloed op de sportieve competentie, voor meisjes geldt deze toename op sportieve competentie niet.

In hoofdstuk 7 komt aan de orde dat de in het schema in hoofdstuk 2 veronderstelde relaties over de invloed van de directe omgeving op de ontwikkeling van sportprestaties lijken te worden ondersteund. Meer steun en een groter belang hechten aan goed zijn in sport hangt positief samen met het niveau van de sportprestaties. Ook lijkt er een positief verband te bestaan tussen de duur en intensiteit van trainingen, het eigen oordeel over mentale en fysieke kwaliteiten en het niveau van de sportprestaties. Uit de resultaten van de onderzoeken beschreven in hoofdstuk 3 tot en met 5 lijken voor dove kinderen, jongeren en volwassenen, in vergelijking met horende leeftijdgenoten, de veronderstelde relaties in negatieve richting te worden beïnvloeden. Dus doof zijn betekent minder deelname aan sport- en spel en een lager niveau van trainingen en wedstrijden, samenhangend met een mindere lichamelijke fitheid, minder perfectie in motorische en sportspecifieke vaardigheden en mindere sportprestaties. Dit brengt voor vele doven mee dat zij minder succeservaringen opdoen in sportsituaties, wat tot uiting komt in een lagere sportieve competentie en sociale acceptatie dan horende leeftijdgenoten.

Omgekeerd lijkt een inhoudelijk goed programma van sportieve outdooractiviteiten met positieve ondersteuning succeservaringen mee te brengen die leiden tot een toename van sociale acceptatie bij alle deelnemers en toename in sportieve competentie bij de deelnemende jongens. De in het schema veronderstelde relaties lijken hierbij in positieve richting te werken.